

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες (224)

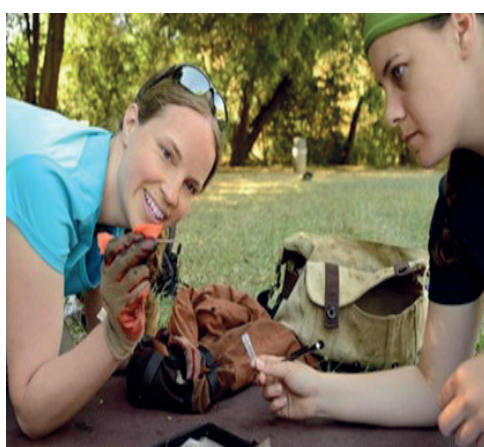
Ήμουν κι εγώ εκεί, στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής και Ενημέρωσης «Φάλκονας»! (2)

Συνεχίζουμε σήμερα την αναφορά στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής και Ενημέρωσης «Φάλκονας», το πρώτο που ιδρύθηκε στην Κρήτη και το μόνο που λειτουργεί σε εθελοντική βάση, με την ευκαιρία της οργάνωσης απόψε εκδήλωσης παρουσίασης του βιβλίου μου «Ένας «Φάλκονας» δεν φέρνει την άνοιξη». Η λειτουργία του «Φάλκονα» πριν από ένα τέταρτο του αιώνα περιλάμβανε κυρίως 61 διαφορετικά εκπαιδευτικά προγράμματα για πολίτες όλων των ηλικιών (από παιδικούς σταθμούς μέχρι ΚΑΠΗ), 15 φορητά εκπαιδευτικά προγράμματα (οι επονομαζόμενες «μουσειοβαλίτσες»), 46 εκδόσεις, 21 εκπαιδευτικές εκδρομές, 5 Παγκρήτιες Συναντήσεις Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και πολλές θεματικές ημερίδες. Κι όλα αυτά από 232 εθελοντές, που προσέφεραν με τον τρόπο του ο καθένας, σε χειρωνακτική εργασία, σε πνευματική εργασία, σε χορηγίες ειδών και χρημάτων κ.λπ. Διακρίθηκε επίσης ο «Φάλκονας» και για τις παραδειγματικές του δράσεις, στις οποίες θα αναφερθούμε σήμερα.

Καθαρίζουμε τη φύση αλλά πρώτα τις αυλές των σχολείων μας. Ο «Φάλκονας» οργάνωσε με την βοήθεια πολλών σχολείων καθαρισμούς, όχι μόνο των αυλειών τους χώρων αλλά και ακτών. Τέτοιοι ήταν οι καθαρισμοί στο Ρέθυμνο, στην παραλία της Επισκοπής, στο Σφακιάκι και στου Σταυρωμένου. Συμμετείχε επίσης στις ετήσιες εκστρατείες «Καθαρίστε τον κόσμο», με την κινητοποίηση πολλών ταυτόχρονα σχολείων. Σε κάθε περίπτωση το βάρος δινόταν στην καθαριότητα των ιδίων των σχολικών χώρων, με τον τονισμό του παραδείγματος των επαρχιακών σχολείων, τα οποία δεν διέθεταν καθαρίστριες, οπότε οι εκπαιδευτικοί καθοδηγούσαν τους μαθητές τους στη διατήρηση καθαρών των χώρων που οι ίδιοι χρησιμοποιούσαν.

Οι παραδειγματικές ονοματοδοτήσεις 1. Ο «Φάλκονας» προσπάθησε σ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας του να χρησιμοποιήσει το παράδειγμα και το υπόδειγμα ως εκπαιδευτικά εργαλεία. Μ' αυτή τη φιλοσοφία έκανε και την ονοματοδότηση των χώρων του, μιλώντας για τους τιμώμενους στα παιδιά που τους χρησιμοποιούσαν. Έτσι η κεντρική αίθουσα πήρε το όνομα του μεγάλου Κρητολόγου και κρηδομολογικού μελετητή της κρητικής φύσης Ελευθέριου Πλατάκη. Η αίθουσα βιβλιοθήκης - αφισοθήκης πήρε το όνομα του οικολόγου Βασίλη Τσάκωνα. Η αίθουσα δραστηριοτήτων πήρε το όνομα της Jill Barrett και το αμφιθέατρο εκείνο της Petra Trost - Pascoe, η οποία πέθανε νέα στην Κρήτη, αφοσιωμένη στην προστασία του περιβάλλοντός της.

Οι παραδειγματικές ονοματοδοτήσεις 2. Η βιβλιοθήκη πήρε το όνομα του εικοσάχρονου σπηλαιολόγου Σάββα Βαρδάκη, που το 1992 είχε πεθάνει σε βράβρο, σε μια ατύχημα φαιρα απουσίας οξυγόνου που προκάλεσε η ζύμωση των υγρών αποβλήτων κοινοτικού ελαιοτριβείου, του οποίου ο ιδιοκτήτης του έκρινε ότι με τη διοχέτευσή τους σ' αυτό θα τους εξαφάνιζε. Ο παραδειγματισμός δεν απευθυνόταν αποκλειστικά στα παιδιά, αλλά και στους μεγαλύτερους. Γ' αυτό και το Κέντρο κυκλοφόρησε σχετικό βιβλίο για την προσφορά τους αλλά και αφιέρωσε τα εγκαίνια του, αντί των τετριμμένων, σε σύντομες ομιλίες για καθ' έναν απ' αυτούς.

Απελευθερώσεις αποθεραπευμένων ζώων. Ο «Φάλκονας» σε συνεργασία με τον υπεύθυνο του Δημοτικού Κήπου και οικολόγο Γιώργο Κτιστάκη είχε οργανώσει περισσότερες από δέκα απελευθερώσεις αποθεραπευμένων πουλιών, οι περισσότερες αρπακτικών. Οι απελευθερώσεις πραγματοποιούνταν στα πλαίσια σχετικού εκπαιδευτικού προγράμματος, μετά από τα οποία οι συμμετέχοντες μετέβαιναν σ' ένα από τα φαράγγια Πετρέ, Αρκαδιώτικο, Κοτσουφού, Πρασάνο και Κουρταλιώτικο για να παρακολουθήσουν το φτεροκόπημα των θεραπευμένων πουλιών, που τις περισσότερες φορές είχαν τραυματιστεί από κυνηγούς. Είχαν επίσης πραγματοποιηθεί απελευθερώσεις αποθεραπευμένων χελωνών, σε συνεργασία με τον σύλλογο Προστασίας Θαλάσσιας Χελώνας, μετά από σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

Η υποστήριξη στους περιβαλλοντικούς συλλόγους και πρωτοβουλίες. Ο «Φάλκονας» στάθηκε δίπλα σε κάθε προσπάθεια που προωθούσε ένα καλύτερο περιβαλλοντικό μέλλον για τα παιδιά. Ανάμεσα στις άλλες, υποστήριξε και τοπικές πρωτοβουλίες, όπως τον Περιβαλλοντικό Σύλλογο Ρεθύμνου, τον σύλλογο Προστασίας Περιβάλλοντος Κρήτης, το πρόγραμμα Κρήτης του συλλόγου Προστασίας Θαλάσσιας Χελώνας, το μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης αλλά και τον Ιδιομενέα Σταυρουλάκη στις περιβαλλοντικές του δράσεις, όπως και τον Γιώργο Κοκονά, τον αποκαλούμενο και «Ρομπέν των Δασών», στις (ανα)δασωτικές. Σ' αυτές τις τελευταίες συμμετείχε ενεργά δύο τουλάχιστον φορές, δραστηριοποιώντας τα τοπικά σχολεία Γερακίου, Βρυσών και Άνω Μέρους, που λειτουργούσαν ακόμα ην εποχή εκείνη.

Ενεργεία από τον ήλιο. Ο «Φάλκονας» προσπάθησε από την αρχή να αποδεσμευτεί από το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας, παράγοντας ο ίδιος το απαιτούμενο για τη λειτουργία του ηλεκτρικό ρεύμα από ήπιες μορφές, χωρίς όμως ποτέ να το καταφέρει εξ ολοκλήρου. Μεγάλο πάντως μέρος των αναγκών του καλυπτόταν από φωτοβολταϊκό πάνελ. Εξυπακούεται ότι η θέρμανση γινόταν με ξυλόσομπα, τα ξύλα για τη λειτουργία της οποίας προσέφεραν οι Καρωθιανοί. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ανάγκες θέρμανσης δεν ήταν μικρές, ιδιαίτερα κατά τα βράδια των εκδηλώσεων και κατασκηνώσεων, επειδή το ύψος του διδακτηρίου ήταν μεγάλο, όπως συνηθίζονταν την εποχή που είχε οικοδομηθεί. Οπωσδήποτε το πρόβλημα απάλυνε τόσο το μεγάλο πάχος των τοίχων του και ο νότιος προσανατολισμός του, στοιχία κατ' εξοχήν βιοκλιματικά, καθώς και η καλλιέργεια στα παιδιά της αντίληψης του σεβασμού στην καταναλισκόμενη ενέργεια.

Οι κατασκηνώσεις στον «Φάλκονα». Τις βαθύτερες εμπειρίες από τον «Φάλκονα» αποκομιζαν τα παιδιά που είχαν την ευκαιρία να πάρουν μέρος σε κάποια από τις κατασκηνώσεις του. Την αρχή είχαν κάνει τα Λυκόπουλα, τα οποία είχαν φιλοξενηθεί για κατασκηνώση στο εσωτερικό του κεντρικού κτηρίου την παραμονή και την ημέρα των Χριστουγέννων. Το χωριό είχε ζωντανέψει από τα κάλαντά τους και τα ίδια είχαν πάρει μέρος σε κατεξοχήν βιωματικές δραστηριότητες. Ακολούθησαν μερικές κατασκηνώσεις, σχολικών τάξεων εκείνης, με επιλεγμένους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές τους, στους οποίους είχαν εντολαθεί αξίες, όπως της υπευθυνότητας, της συνύπαρξης, του σεβασμού στα υλικά και στην τροφή κ.λπ. Ήταν ανοιξιάτικες, και καλοκαιρινές, λίγο πριν το κλείσιμο των σχολείων, και πραγματοποιούνταν από τα κάλαντά τους και τα ίδια είχαν πάρει μέρος σε κατεξοχήν βιωματικές δραστηριότητες. Ακολούθησαν μερικές κατασκηνώσεις, σχολικών τάξεων εκείνης, με επιλεγμένους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές τους, στους οποίους είχαν εντολαθεί αξίες, όπως της υπευθυνότητας, της συνύπαρξης, του σεβασμού στα υλικά και στην τροφή κ.λπ. Ήταν ανοιξιάτικες, και καλοκαιρινές, λίγο πριν το κλείσιμο των σχολείων, και πραγματοποιούνταν από τα κάλαντά τους και τα ίδια είχαν πάρει μέρος σε κατεξοχήν βιωματικές δραστηριότητες.

Η ευχετήρια κάρτα του Millennium. Μεγάλη εντύπωση είχε προκαλέσει, εντός και εκτός Ρεθύμνου, η ευχετήρια κάρτα του Κέντρου για το έτος 2000, η οποία είχε σχεδιαστεί από τον Χάρη Στρατιδάκη και εικονογραφηθεί από τον ταλαντούχο εθελοντή Δημήτρη Κουμμεντακάκο. Στο κείμενό της ανέφερε: «Σ' αυτό τον τόπο ο άνθρωπος δημιουργεί πολιτισμό σε αρμονία με τη φύση εδώ και πέντε χιλιάδες. Έχουμε δικαίωμα να καταστρέψουμε στην έκτη χιλιετία τους μόχθους των πέντε προηγούμενων;» και αποτελούσε μια χρονολογική γραμμή, με απεικονίσεις Ρεθεμνιωτών της νεολιθικής περιόδου στο Σπήλαιο Γερανίου, της μινωικής εποχής στο Παγκαλοχώρι, των αρχαίων χρόνων στην Ελευθέρα, της ρωμαϊκής εποχής στην Αργυρούπολη, της βενετοκρατίας μέσα στην πόλη, της οθωμανικής κατοχής στο Αρκαδι, του 20ού αιώνα στην Πινακοθήκη Λ. Κανακάκι και του 2500 μ.Χ. κάπου στο πλημμυρισμένο Ρέθυμνο από το φαινόμενο του θερμοκηπίου και την άνοδο της στάθμης της θάλασσας.

Οι φιλοζωικοί και αντικυνηγετικοί σελιδοδείκτες. Πολύ είχαν εκτιμηθεί και οι σελιδοδείκτες του Κέντρου, οι οποίοι τυπώνονταν στα περισσεύματα του χαρτονιού των εξώφυλλων των εκδόσεών του. Ένας απ' αυτούς έδειχνε ένα χνουδωτό ζώακι, που ρωτούσε αν η μητέρα των παιδιών που έρχονταν στον «Φάλκονα» έχει γούνιο παλτό, ενώ το ίδιο απαντούσε ότι η δική του είχε χάσει το δικό της. Ένας άλλος σελιδοδείκτης έγραφε: «Η μητέρα μου με εμπιστεύτηκε στον Κωστή και στη Νεφέλη. Αυτοί όμως, αφού με χάρηκαν, με πέταξαν στον δρόμο. Ζώο σημαίνει ζωή και η ζωή απαιτεί υπευθυνότητα!» Οπωσδήποτε ο «Φάλκονας» τηρούσε αυστηρή αντικυνηγετική στάση, η οποία τον είχε φέρει σε αντίθεση και με εκπαιδευτικούς κυνηγούς, καθώς και με οργανωμένους συλλόγους, στους οποίους πάντως είχε δώσει τον λόγο, ως όφειλε, κατά τη σχετική ημερίδα που πραγματοποιήσε.

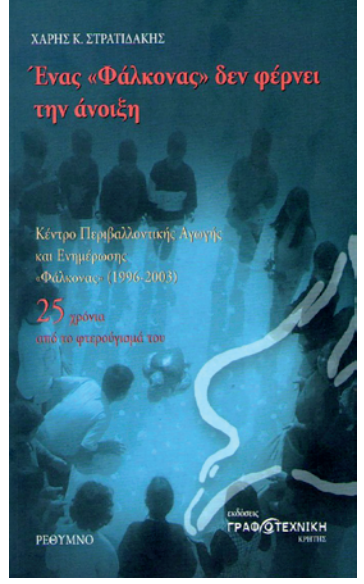
Η προώθηση των βιολογικών καλλιεργειών. Στα τέλη του 20ού αιώνα οι βιολογικές καλλιεργείες, που τότε ονομάζονταν «οργανικές», δεν ήταν καθόλου διαδεδομένες. Τα προϊόντα τους θεωρούνταν ακριβά και υπήρχε ακόμα αμφισβήτηση γύρω από την πιστοποίησή τους, σε μια χώρα που τα προϊόντα «όχιθεν» ποτέ δεν έλειψαν. Ήταν επίσης η εποχή που στη λαϊκή αγορά του Ρεθύμνου παρουσιάζονταν μεγάλες ποσότητες ψαρολιών, οι οποίες όπως αποδείχτηκε σε μεγάλο μέρος τους όφειλαν την ιδιαιτερότητά τους όχι στις φυσικές συνθήκες αλλά στον ψεκασμό τους με το φυτοφάρμακο Gramoxone. Έτσι η φυσική δυσπιστία είχε φτάσει στα ύψη. Ο «Φάλκονας» προσπάθησε να τη διασκεδάσει τόσο με τα προγράμματά του όσο και με ομιλίες του, όπως εκείνες που πιστοποιητή Γιώργου Βλοντάκη και του βιοκαλλιεργητή Θωμά Πάσκοε, ενός από τους πρώτους στην Κρήτη, στην περιοχή των Μελάμπων. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα εμπύχωνε ο επίσης πιστοποιητής Ζαχαρίας Τσιριντάνης, με την υποστήριξη του αιεμνηστού Κώστα Μπουγιούρη, και διεξάγονταν στα κτήματα του Στέλιου Βαρδάκη στον Πλατανιά.

Η εμμονή στην υγιεινή διατροφή. Από την πρώτη μέρα λειτουργίας του ο «Φάλκονας» έδωσε ιδιαίτερη σημασία στο θέμα της υγιεινής διατροφής των παιδιών που παρακολουθούσαν τα προγράμματά του. Εξαρχής οι υπεύθυνοί του είχαν συνεννοηθεί με τα καφεενά-παντοπωλεία του χωριού να μη διαθέτουν στα παιδιά τα πολύ συνηθισμένα την εποχή εκείνη «γαριδάκια», γκοφρέτες, πατατάκια κ.λπ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με τη μέση ετήσια επισκεψιμότητα των 1800 παιδιών, τα καταστήματα αυτά έχασαν σημαντικά έσοδα, χωρίς ποτέ να εκφράσουν παράπονο γ' αυτό. Αντίθετα φρόντιζαν πάντα να κερνούν τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς που περιηγούνταν την Καρωτή. Αντίστοιχα, η ταβέρνα του χωριού φρόντιζε για την υγιεινή διατροφή των ενηλίκων επισκεπτών αλλά και των παιδιών των κατασκηνώσεων, περιορίζοντας το κέρδος της στο ελάχιστο και μερικές φορές προσφέροντας δωρεάν φιλοξενία.

Απόψε έχουμε χαρές!

Η λειτουργία του «Φάλκονα» ήταν μια γιορτή. Όπως γιορτή θα είναι και η βιβλιοπαρουσίασή του σήμερα **Τετάρτη 20 Ιουλίου στις 8.30 μ.μ. στον Δημοτικό Κήπο**, την οποία θα κάνει η αναπληρώτρια καθηγήτρια του πανεπιστημίου Κρήτης **Μαριάννα Καλαϊτζιάδακη**. Ελάτε μαζί μας να μοιραστούμε τις μνήμες μας και να τιμήσουμε δύο σπουδαίους της προσπάθειας, τον **Κώστα Τζουζουανάκη**, για την προσφορά τη δική του, τον γιονιό του και των Καρωθιανών, και τον **Κώστα Καπελώνη** του Β' ΚΑΠΗ, για τα εκπαιδευτικά προγράμματα που εμπύχωσε σ' αυτόν, στην προσπάθεια εισαγωγής από τον «Φάλκονα» της διαγενεακής μάθησης. Τη μουσική επιμέλεια της εκδήλωσης προσφέρουν, όπως και πριν από 25 χρόνια, ο **Μιχάλης Παυλάκης** στη λύρα και ο **Στρατής Μαμαλάκης** στο λαούτο. Ελάτε στον Κήπο να μοιραστούμε αναμνήσεις και ελπίδες για νέες γενιές που θα σεβονται τη φύση και θα δίδασκονται απ' αυτήν!

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας stharris@yahoo.gr, 2831055013